

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кваліфікаційна робота магістра

**НА ТЕМУ
«ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН»**

Виконала:

студентка 2-го курсу групи КМДМ-21с
спеціальності 028 – Менеджмент
соціокультурної діяльності

Швець Анастасія Володимирівна

Науковий керівник:

д.е.н., професор Гнаткович О.Д.

Львів – 2023 року

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСТВА	10
1.1. Поняття волонтерства та його організаційно-правове поле	10
1.2. Історична ретроспектива та особливості розвитку волонтерства.....	17
1.3. Методологічні основи вивчення інституції волонтерства	28
РОЗДІЛ 2. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	40
2.1. Волонтерський рух в Україні. Етапи становлення.....	40
2.2. Основні форми волонтерської діяльності	49
2.3. Волонтерські практики та довіра до благодійних фондів.....	56
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА КУЛЬТУРНОГО ВОЛОНТЕРСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ	68
3.1. Культура як частина протистояння агресії	68
3.2. Вимушений радикалізм українського театру під час війни.....	92
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100
ДОДАТКИ.....	106

АНОТАЦІЯ

Швець А.В. Волонтерство як соціокультурний феномен.

Кваліфікаційна робота магістра перед атестаційною комісією на здобуття освітнього ступеня «магістр» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». – Львів: Львівський національний університет ім. І.Франка», 2023.

У кваліфікаційній роботі магістра систематизовано теоретико-методологічні підходи до волонтерської діяльності.

Визначені теоретичні засади волонтерства, його організаційно-правове поле, особливості розвитку, а також методологічні основи вивчення інституції волонтерства.

Проаналізований волонтерський рух в Україні, його етапи становлення. Визначені основні форми волонтерської діяльності, волонтерські практики та довіра до благодійних фондів, зокрема під час війни.

Результати роботи можуть бути цікаві для науковців та громадськості загалом для більш повного розуміння процесів, які відбуваються в Україні та пов'язані із поняттям волонтерства. Особливо це актуально буде у післявоєнний період, під час переоцінки сфер впливу на перебіг військових дій.

Ключові слова: волонтерство, культурне волонтерство, благодійність, фонди, рухи, організація соціокультурної сфери.

ANNOTATION

Shvets A.V. Volunteering as a sociocultural phenomenon.

Master's qualification work before the attestation committee for obtaining the open degree "Master's" in the field of knowledge 02 "Culture and art" in the specialty 028 "Management of socio-cultural activities". – Lviv: Lviv National University named after I.Franka", 2023.

Theoretical and methodological approaches to volunteering are systematized in the master's qualification thesis.

The theoretical foundations of volunteering, its organizational and legal field, development features, as well as the methodological foundations of the study of the institution of volunteering are determined.

The volunteer movement in Ukraine, its stages of formation are analyzed.

The main forms of volunteer activity, volunteer practices and trust in charitable foundations, in particular during the war, are defined.

The results of the work may be interesting for scientists and the public in general for a more complete understanding of the processes taking place in Ukraine and related to the concept of volunteering. This will be especially relevant in the post-war period, during the reassessment of spheres of influence on the course of military operations.

Key words: volunteering, cultural volunteering, charity, foundations, movements, organization of the socio-cultural sphere.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок про те, що досвід волонтерської роботи як в Україні, так і за кордоном, у тій чи іншій формі є в кожній країні світу. У багатьох із них він є законодавчо зафіксованим та має деякі особливості щодо використання нових підходів. Волонтерство є фундаментом громадянського суспільства. Сьогодні волонтерська діяльність знаходить все більше своїх прихильників. За деякими оцінками, кожного року в світі у волонтерській діяльності беруть участь понад 100 млн осіб, і в багатьох країнах вона забезпечує 4-8 % ВВП.

Без участі волонтерів важко уявити громадські організації й благодійність загалом, без них унеможлиблюється якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу. Сфери діяльності, в яких можна побачити безоплатну роботу добровольців різноманітні: від допомоги тваринам і благоустрою території до просвітницьких бесід, благодійних концертів і екологічних акцій або участі в ліквідації наслідків стихійних лих. Окремо слід виділити роль волонтерської діяльності під час війни у нас, в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми дослідження. Проблема розвитку волонтерства є предметом вивчення науковців та практиків. Вагомий внесок у становлення теорії волонтерства, розробку його теоретичних та методологічних засад зроблено українськими (О. Безпалько, І. Зверева, Н. Заверико, Г. Лактіонова, Л. Міщик, І. Мигович, С. Пальчевський, В. Петрович, Ю. Поліщук, А. Рижанова, М. Тименко) й зарубіжними (Р. Лінч, С. Маккарлі, Л. Питка, Є. Матерна) дослідниками, які визначили сутність, ознаки, особливості, напрями та принципи волонтерської роботи. У роботах І. Зверєвої, Г. Лактіонової, В. Петровича обґрунтовано роль волонтерства у соціально-педагогічній роботі з молоддю. У дослідженнях О. Безпалько, Р. Вайноли, Н. Заверико, Н. Комарової, А. Капської розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської

діяльності. Особливості роботи волонтерів у соціальних службах для сім'ї, дітей та молоді висвітлено у працях О. Кузьменка, Н. Івченко, І. Пінчук, С. Толстоухової, К. Шендеровського та інших. Проте комплексне ґрунтовне вивчення усіх аспектів волонтерства є актуальним питанням подальших досліджень у цій сфері.

Мета і завдання дослідження. Метою нашого дослідження є виявити особливості волонтерства як феномену соціокультурної діяльності в Україні.

Для досягнення визначеної мети були поставлені та вирішені такі **завдання**:

- Обґрунтувати поняття «волонтер», «доброволець», «волонтерство», «альтруїзм», «соціокультурна діяльність»;
- Порівняти історичний розвиток волонтерського руху в Україні та світі;
- Дослідити теоретичні аспекти процесу інституалізації волонтерства в Україні;
- Розмежувати етапи становлення волонтерського руху в Україні;
- Проаналізувати основні форми волонтерства та їх напрями діяльності;
- Проаналізувати результати досліджень благодійних фондів та їх вплив на довіру суспільства;
- Обґрунтувати важливість культурної діяльності у форматі волонтерства під час війни.

Об'єкт дослідження: сучасна соціокультурна діяльність.

Предмет дослідження: є теоретико-методологічна характеристика волонтерства в Україні.

Методологічною основою дослідження стали такі методи як:

- абстрактно-логічний - для поглибленого теоретичного аналізу та виявлення взаємозв'язку категорій «волонтер», «волонтерство» з іншими спорідненими категоріями, для формування загальних висновків та практичних рекомендацій магістерської роботи;

- системний – для отримання результатів наукової праці щодо становлення волонтерства як явища в Україні;
- наукового узагальнення – для встановлення генезису поняття «волонтерська діяльність в Україні»;
- монографічний – при вивченні літературних джерел та теоретичних дослідженнях;
- індукції та дедукції – для узагальнення явищ і процесів, пов'язаних із формуванням волонтерських напрямів діяльності;
- економічної діагностики – для комплексного оцінювання ефекту від волонтерської діяльності під час війни в Україні.

Наукова новизна та практичне значення дослідження полягає в узагальненні та поглибленні теоретико-методологічних положень та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо подальших напрямів волонтерської діяльності в Україні. Основні положення, що характеризують наукову новизну, наступні:

- застосувавши метод експрес-діагностики, самостійно здійснений аналіз та дана оцінка волонтерської діяльності в Україні, зокрема під час війни;
- проаналізоване зовнішнє і внутрішнє середовище формування волонтерських рухів, конкретизовані основні форми волонтерства;
- розроблені практичні пропозиції щодо подальшого розвитку волонтерства в Україні після закінчення війни.

Апробація роботи. За матеріалами роботи підготовлено та опубліковано наступні статті:

1. Швець А. Культурне волонтерство: стан і перспективи розвитку // Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики та тенденції розвитку: зб. статей / МОН України, Львівський національний університет імені

Івана Франка; упоряд.: Л. Белінська, Л. Сирота; редкол.: Л. Белінська та ін. Львів: Растр-7, 2021. С. 66-71.

2. BOOK FORUM у Львові в час війни: нові форми активності // Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку : зб. наук. праць / МОН України. ЛНУ імені Івана Франка; упоряд.: Л. Белінська, Л. Сирота; редкол.: Л. Белінська (відп. ред.) [та ін.]. Львів : «РАСТР-7», 2023. С. 137-142.

3. Швець А. Українські митці на фестивалі Burning Man 2019: особливості національного медіа-техно-арт проєкту // Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку : зб. наук. праць / МОН України. ЛНУ імені Івана Франка; упоряд.: Л. Белінська, Л. Сирота; редкол.: Л. Белінська (відп. ред.) [та ін.]. Львів : «РАСТР-7», 2023. С. 90-93.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна магістерська робота викладена на 104 сторінках друкованого тексту, ілюструється 18 рисунками і 5 таблицями та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 67 найменувань і 3 додатків.